

MASECHET SANHEDRIN 17a/b

svara סבּרָא

a traditionally radical yeshiva

Hint Sheet for Sanhedrin 17a/b

(Jastrow abbreviation: Snh.17a/b)

This is a name	רב כהנא
Look up as is	סנהדרין
Root: ש + ראה	שראו
כל (look as is in Jastrow) + ך (suffix: "them")	כולך
Look up in Frank without prefix	לחובה
את (direct object marker) + ך (suffix: "him")	אותך
Look up abbreviations in back of Frank	מ"ט
Look up in Frank	כיון ד-
Look up as הלנה	הלנת
This is a noun. Look up as is, definition II	דין
This is an Aramaic infinitive form. Look up the root	למעבד
ל ("to") + יה ("him")	ליה
This is a noun. Look up as is	זכותא
Look up in Frank without prefix	והני
Look up in Frank	תו לא
Look up abbreviations in back of Frank	א"ר
This is a name	יוחנן
Look up in Frank	אין.....אלא
Root: ישב, look for "hif." entry	מושיבין

Look up in Frank, definition 2	בעל
Look up as is	קומה
Look up as is	מראה
Look up as is	זקנה
Look up כְּשָׁף	כשפים
Root: ידע	ויודעים
ע' = 70 + ב prefix	בע'
Look up as is	לשון
לא + ש	שלא
Root: הוי	תהא
Root: שמע	שומעת
מ (prefix: "from") + פה (look up in Jastrow)	מפי
This is a noun; look up as is	מתורגמן
This is a name	רב יהודה
This is also a name	רב
Root: ידע	שיודע
Look up abbreviations in the back of Frank	מה"ת
"ן"	אני
Root טהר	ואטהרנו
Look up phrase in Frank	מה אינו דין ש-
Root: מות, look for "Hif." entry	שממית

Root: רבי, look for "Hif." entry	מרבה
This is a noun. Look up as is	טומאה
This is a noun. Look up as is	טהור
One of 8 creepy-crawlies identified in Lev. 11:29-30. See Torah Verse sheet	שרץ
ש + אין + ו	שאינו
Look up in Frank	אינו דין ש-
Root: הוי	שיהא
Look up whole phrase in Frank	מידי דהוה א-
א + קוץ	אקוץ
Look up as is in Frank without prefix	בעלמא

Torah Verses for Sanhedrin 17a/b

Leviticus 11:29–31

ויקרא יא:כט–לא

²⁹ The following shall be unclean for you from among the things that swarm on the earth: the mole, the mouse, and great lizards of every variety; ³⁰ the gecko, the land crocodile, the lizard, the sand lizard, and the chameleon. ³¹ Those are for you the unclean among all the swarming things; whoever touches them when they are dead shall be unclean until evening.

כט וְזֶה לָכֶם הַטְּמֵא בַשָּׂרִץ הַשָּׂרִץ
עַל־הָאָרֶץ הַחֹלֵד וְהַעֲכָבֵר וְהַצָּב
לְמִינֵהוּ: ל' וְהָאֲנָקָה וְהַכֶּחַח וְהַלְטָאָה
וְהַחֲמָט וְהַתְּנַשְׁמֹת: לא אֵלֶּה הַטְּמֵאִים
לָכֶם בְּכָל־הַשָּׂרִץ כָּל־הַנִּגַּע בָּהֶם
בְּמֹתָם יִטְמָא עַד־הָעֶרֶב:

SUPPLEMENTAL TEXTS

Sanhedrin 17a/b

CONTENTS

PARALLEL RABBINIC TEXTS | *other texts in rabbinic literature where versions of, or ideas from, our text appear*

BT Eruvin 13b 1

CODES | *codification of our text in later halakhic literature (for more info on this check out the Codes Cheat Sheet in the Bet Midrash Reference Guide!)*

Mishneh Torah, Hilkhot Sanhedrin 2:6 & 8:1 2

RISHONIM | *medieval commentators on our sugya*

Hidushei HaMeiri on Sanhedrin 17a, (Beit HaBechira) 4

Hidushei HaRashba on Eruvin 13b 5

שופטים. הלכות סנהדרין פ"ח ט

פירושו שם היו פנים מהראשונים מוכין ולא מהאחרונים יושב עמהם בדין כלומר נושא ונותן עמהם וכן ואינו רוצה לומר מזה אלל דן עמהן בין לזכות בין לחובה אע"פ שאמר הדב"י מי יודע נגמר הדין בשלשה שהרביעי שאמר איני יודע אינו מכללם אלל כמאן דליכא רביא דלפיקי נגמר הדין בשלשה הלה ולפיקי היה סבור רבי אילל דקוין שהיה ישיבהו בחרבתי לא יגמר כפחות מארבעה והרביעי שאמר איני יודע מעכב בחרבתי כלחד מהשלשה שאמר איני יודע והא דקאמר כרישא שנים מהראשונים מוכים ולא מהאחרונים ללא למירא שיהא אותו שמן הראשונים מזה ג"כ ויהיה שלשון מוכין והרביעי חולק ופתיב שא"כ היך יחלוק רבי אילל ויחמר שהיו נרכיבים כולן להשוות לדעת ההם ולא יך אמר השלשה שם האמר לפי שאלו ב"ד שקול ואל ב"ד שקול הרי הוא כאלו ירדו לדעת שא"כ ח"ה הנו נאמר בן בדיני נפשות כל שמוסיפין שנים נרכיבים להיות כולם נוטים לדעת אחד וזה אינו דהא כשהיה ב"ד הטיה לטובה באתר והטיה לרעה בשנים ואע"פ שכל שהוסיפו הרי הם ב"ד שקול ואין לומר שיהא רבי אילל בין דיני נפשות לדיני ממונות אלל נראה שעל כרחקו ים לו לפרש כמו שפירש' וכל ששנים מוכין מן הראשונים והחד מהאחרונים יושב ודן עמהם אע"פ שהולק ומחייב יגמר הדין פ"ט ב"ד זה כאלו היה מחלה ישיבין נגמר וק"ל כרישא דירושלמי וחסיה זו שפירושה דלון האומר איני יודע נחשב מכלל הכות דין דקאמר רבי אילל שגורא דינו ליגמר בחרבתי ועוד דאם אמר אחד מן החרבתי איני יודע יגמר הענין פ"ט שלשה שנים מנין הראוי ונ"ל כי בירושלמי נסרך הרמב"ם כמה שכתב ז"ל או שאמר שלשה זכאי אחד חיב ואחד אמר איני יודע וכו' הולקין אחר הרוב ע"כ הריך שלשה יודע זכאי כפשוטו של ירושלמי זה וגרס לו זה מה שהוא סבור שפך האומר איני יודע כמאן דליכא דמי ור"כ עד שהיו שלשה מוכין או מחייבין אין כאן רוב עכ"ל וכרעה סעד לדברי רבינו שפסס בירושלמי

הרי יש ב"ד שקול ואין מוסיפין ופוסקין הדין ע"פ הרוב ובעל מ"ע האריך לגמר דברי רבינו יוסף כתב: וכן אם נסתפק הדבר וכו'. פ' היו בודקין במשנה עד כמה מוסיפין שנים שנים עד שבעים ואחד ל"ו מוכין ול"ו מחייבין זכאי ל"ו מחייבין ול"ה מוכין דנין אלו כנגד הלו עד שיראה אחד מהמחייבין דברי המוכין:

פ"ט א סנהדרין גדולה וכו'. ס"ק אמר רב כהנא סנהדרין שראו כולם נחובה פוסקין אותו מאי סממא כיון דנמירי הלנת דין למעבד ליה זכותא והני חו לא חזו ליה זכותא ונראה מדברי רבינו דוקא סנהדרין גדולה אבל סנהדרין קטנה שפחתו כולם נחובה לא היו פוסקים אותו וקשיא ליה דרב כהנא פסס סנהדרין שראו כולם נחובה ושפחתו בין גדולה בין קטנה ומו דשפחתו דרב כהנא ש"ך בין בגדולה בין בקטנה ומו דלסנהדרין קטנה מתייה לה חלומות להא דרב כהנא. ולפיקי אי סוכר לדרבנא נקט סנהדרין גדולה דסד"ה אין אחר דכריש כלום ואי לאו דקום להו דרב קפלא כוה לא היו פוסקין כולם נחובה וקפלין ליה קמ"ל דטוסקין אותו מיד דמו לא חזו ליה זכותא וי"ע:

ב סנהדרין קטנה שחלקו וכו'. משנה ב' היו בודקין וכו' כהנא ר' אבהו שכתבי לפיל דמי שאמר איני יודע אם אמר אחר כך פעם אין שומעין לו וזכו שכח רבינו בזה הספק דלויי בדיני נפשות ולפיל כתב מאי השיך לגיני

ב סנהדרין קטנה שחלקו וכו'. משנה ב' היו בודקין וכו' כהנא ר' אבהו שכתבי לפיל דמי שאמר איני יודע אם אמר אחר כך פעם אין שומעין לו וזכו שכח רבינו בזה הספק דלויי בדיני נפשות ולפיל כתב מאי השיך לגיני

וכן אם נסתפק הדבר מוסיפין והולכין עד שבעים ואחד לשבעים ואחד וחמשה חייב ושלושים וחמשה ואמר זכאי ואחד אומר איני יודע נושאים ונותנים עמו עד שיחזור לדברי הצד האחד ונמצאו שלושים וששה מוכים או מחייבין. ואם לא חזר לא הוא ולא אחד מהן הרי הדבר ספק ומעמידין את הממון בחזקת בעליו: ג יכל מי שאמר איני יודע אינו צריך לתת מעם לדבריו ולהודיע מאי זה מעם בא לו הספק. כדרך שמראה המוכה מאי זה מעם מוכה והמחייב מאי זה מעם מחייב:

בדיני ממונות מוסיפין וכולקין עד שיגמר הדין ואין נגמר הדין אלל אחר הרוב אלל ספק אינו נגמר דין מ"ע עד שבעים ואחד ולא יוסר וזה סממנה לקח מן הכופאחא ומיכר ממנה אחד אומר זכאי ואחד אומר איני יודע ויחייבו דיינין עמד עכבו לא הוסיפו אלל אחד פירוש זה שאמר איני יודע מן הנוספים הוא וטעם יוסף הוא עכ"ל:

א סנהדרין* שפחתו כולם בדיני נפשות תחלה ואמריו בולן חייב הרי. זה פטור עד שיהיו שם מקצת מוכין שיהפכו בזכותו וירבו המחייבין ואחר כך יורג: ב סנהדרין קטנה שחלקו בדיני נפשות שנים עשר אומרים זכאי או שאמר אחד עשר זכאי ואחד עשר חייב ואחד אומר איני יודע עשרים ושנים מוכין או מחייבין והאחד אומר איני יודע יוספו שנים. זה שאמר איני יודע הרי הוא כמי שאינו שהרי אינו חוזר א עומת פ' יח ספ"ג עשין ס"ו ג: ב סמ"ג שם טח ולאין קלו: יכ"ו סנהדרין גדולה: זמלמד

פרק תשיעי

א סנהדרין* שפחתו כולם בדיני נפשות תחלה ואמריו בולן חייב הרי. זה פטור עד שיהיו שם מקצת מוכין שיהפכו בזכותו וירבו המחייבין ואחר כך יורג: ב סנהדרין קטנה שחלקו בדיני נפשות שנים עשר אומרים זכאי או שאמר אחד עשר זכאי ואחד עשר חייב ואחד אומר איני יודע עשרים ושנים מוכין או מחייבין והאחד אומר איני יודע יוספו שנים. זה שאמר איני יודע הרי הוא כמי שאינו שהרי אינו חוזר א עומת פ' יח ספ"ג עשין ס"ו ג: ב סמ"ג שם טח ולאין קלו: יכ"ו סנהדרין גדולה: זמלמד

א סנהדרין קטנה שחלקו וכו'. משנה ב' היו בודקין וכו' כהנא ר' אבהו שכתבי לפיל דמי שאמר איני יודע אם אמר אחר כך פעם אין שומעין לו וזכו שכח רבינו בזה הספק דלויי בדיני נפשות ולפיל כתב מאי השיך לגיני

לחם משנה

ואחד אלל נראה שהתוספתא מסייע לרבינו ז"ל שאמרו שם לעולם מוסיפין עד שיגמר הדין ובודאי עמד שיגמר הדין ר"ל ע"כ הרוב ולא בספק לומר ששנים שנים כנגד שנים שאין צריך עוד והוספה הדין ר"ל אע"פ שאמר יוסר משכעיהם ואחד זה אי אפשר וזהו שכתב ח"ה' עד שבעים ואחד ולא יוסר וכו' המוספתא הוא כיוצא בזה ומומנה הוליא דין זה וזכו הנדיל עליו הרי"א ז"ל היתה דקוין דע"כ ודאי שראש המוספתא איך הוסר ממנה הדין שאמרו שם ששכחמרו שנים זכאי ואחד חייב ויחייבו הדיינים וזכו כפי מה שהנין הוא ז"ל בדבריו וכבר הראיתי פנים לדברי רבינו ודע שבפירושו המשנה כתב רבינו הפך זה ואמר דלפלו כשהרבעה אמרו זכאי ואחד אמר איני יודע ויחייבו הדיינים: הגיעו לשבעים ואחד ואמרו שלשים וכו'. ברש"י פירש: בודקין במשנה המביקין הכי בדיני נפשות ולא מדת רבינו לדיני ממונות:

ג כל מי שאמר איני יודע וכו'. שמה הוליא זה רבינו ממה שאמרו בסוף פ"ק ואי אמר עומת לא שמעין ליה עיר"ש ז"ל אמר עומת מראה פנים לחובה ומראה פנים לזכות ומשום הכי מפקדין ליה ולאמרו לא שמעין ליה כהנא דלון צריך למת כעס וזה דבר שזכר בין בדיני ממונות בין בדיני נפשות:

פ"ט א סנהדרין גדולה וכו'. סוף פ"ק דסנהדרין אמר רב כהנא סנהדרין שראו כולם נחובה פוסקין אותו וכו':

ב י"ב אומרים חייב וכו'. משנה ר"ב היו בודקין שנים עשר מחייבין ואחד עשר מוכים

ואחד אלל נראה שהתוספתא מסייע לרבינו ז"ל שאמרו שם לעולם מוסיפין עד שיגמר הדין ובודאי עמד שיגמר הדין ר"ל ע"כ הרוב ולא בספק לומר ששנים שנים כנגד שנים שאין צריך עוד והוספה הדין ר"ל אע"פ שאמר יוסר משכעיהם ואחד זה אי אפשר וזהו שכתב ח"ה' עד שבעים ואחד ולא יוסר וכו' המוספתא הוא כיוצא בזה ומומנה הוליא דין זה וזכו הנדיל עליו הרי"א ז"ל היתה דקוין דע"כ ודאי שראש המוספתא איך הוסר ממנה הדין שאמרו שם ששכחמרו שנים זכאי ואחד חייב ויחייבו הדיינים וזכו כפי מה שהנין הוא ז"ל בדבריו וכבר הראיתי פנים לדברי רבינו ודע שבפירושו המשנה כתב רבינו הפך זה ואמר דלפלו כשהרבעה אמרו זכאי ואחד אמר איני יודע ויחייבו הדיינים: הגיעו לשבעים ואחד ואמרו שלשים וכו'. ברש"י פירש: בודקין במשנה המביקין הכי בדיני נפשות ולא מדת רבינו לדיני ממונות:

ג כל מי שאמר איני יודע וכו'. שמה הוליא זה רבינו ממה שאמרו בסוף פ"ק ואי אמר עומת לא שמעין ליה עיר"ש ז"ל אמר עומת מראה פנים לחובה ומראה פנים לזכות ומשום הכי מפקדין ליה ולאמרו לא שמעין ליה כהנא דלון צריך למת כעס וזה דבר שזכר בין בדיני ממונות בין בדיני נפשות:

פ"ט א סנהדרין גדולה וכו'. סוף פ"ק דסנהדרין אמר רב כהנא סנהדרין שראו כולם נחובה פוסקין אותו וכו':

ב י"ב אומרים חייב וכו'. משנה ר"ב היו בודקין שנים עשר מחייבין ואחד עשר מוכים

ואחד אלל נראה שהתוספתא מסייע לרבינו ז"ל שאמרו שם לעולם מוסיפין עד שיגמר הדין ובודאי עמד שיגמר הדין ר"ל ע"כ הרוב ולא בספק לומר ששנים שנים כנגד שנים שאין צריך עוד והוספה הדין ר"ל אע"פ שאמר יוסר משכעיהם ואחד זה אי אפשר וזהו שכתב ח"ה' עד שבעים ואחד ולא יוסר וכו' המוספתא הוא כיוצא בזה ומומנה הוליא דין זה וזכו הנדיל עליו הרי"א ז"ל היתה דקוין דע"כ ודאי שראש המוספתא איך הוסר ממנה הדין שאמרו שם ששכחמרו שנים זכאי ואחד חייב ויחייבו הדיינים וזכו כפי מה שהנין הוא ז"ל בדבריו וכבר הראיתי פנים לדברי רבינו ודע שבפירושו המשנה כתב רבינו הפך זה ואמר דלפלו כשהרבעה אמרו זכאי ואחד אמר איני יודע ויחייבו הדיינים: הגיעו לשבעים ואחד ואמרו שלשים וכו'. ברש"י פירש: בודקין במשנה המביקין הכי בדיני נפשות ולא מדת רבינו לדיני ממונות:

ג כל מי שאמר איני יודע וכו'. שמה הוליא זה רבינו ממה שאמרו בסוף פ"ק ואי אמר עומת לא שמעין ליה עיר"ש ז"ל אמר עומת מראה פנים לחובה ומראה פנים לזכות ומשום הכי מפקדין ליה ולאמרו לא שמעין ליה כהנא דלון צריך למת כעס וזה דבר שזכר בין בדיני ממונות בין בדיני נפשות:

פ"ט א סנהדרין גדולה וכו'. סוף פ"ק דסנהדרין אמר רב כהנא סנהדרין שראו כולם נחובה פוסקין אותו וכו':

ב י"ב אומרים חייב וכו'. משנה ר"ב היו בודקין שנים עשר מחייבין ואחד עשר מוכים

מגדל עז

ואם לא חזר לא הוא ולא אחד מהם הרי הדבר ספק ומעמידין הממון בחזקת בעליו עכ"ל וכל זה בדיני ממונות ולפינו בפ"ג פסק דין כמאן דליכא דמי בדיני נפשות וזה פשוט מפורסם ומה שאמר כהנא ז"ל מן המוספתא אין לה חלק בזה הענין חוץ מזה לפי מה שכתבנו בנתיבא שלנו: בל מי שאמר איני יודע וכו' עד סוף הפרק. פ"ק דסנהדרין:

פ"ט ב סנהדרין גדולה וכו'. עד ואחר כך יורג: פ"ק דסנהדרין (דף ט"ז): סנהדרין קטנה שחלקו וכו' עד אי יבנו בהחייבין שיהא או יסר ויחייבו חייב. פסק היו בודקין (דף ט"ז) וזכו שיעמד לך

בין מלשון המפוסקים ז"ל שכתבו וזה שכתב רבינו משה ז"ל בשנים שהתקינו בן מפורש במביתא גס בשלישית וז"ל אלל אם אמרו חרבה זכאי או חייב ואחד אומר איני יודע או שאמר זכאי וכו' ואחד חייב ואחד איני יודע בין כה"ה זה שאמר איני יודע הרי הוא כאלו איני יודע הלה בין כה"ה אחר הולקין אחר הרוב בין עומת למרע ואחד אומר איני יודע הרי הוא כאלו איני יודע הלה בין כה"ה וכן אם נסתפק בדיני ממונות וכולקין עד שבעים ואחד ואמרו זכאי וכו' ואל"ה חייב ואחד אומר איני יודע עומתין ונותנין עמו עד שיחזור נגד האחד ויחייב ל"ו מוכין או מחייבין

עוד לשלשה להיות קופה נגבית בשנים מהם ומתחלקת בשלשתם ושיהא שם עוד רופא ר"ל מוהל ואומן ר"ל מקיז דם ושני אלו נחשבין באחד שאומנותם קרובה ועוד אחד לכלר לכתוב ספרים ועוד אחד ללמד תינוקות והרי מאה ועשרים. וכל שהוא פחות מזה אין ראוי לסנהדרין אלא ידון על פי שלשה. ר' נחמיה אומר מאתים ושלשים כנגד שרי עשרות שיהא כל אחד מן העשרים ושלשה שר לעשרה, ואין הלכה כדבריו אלא כתנא קמא:

זהו ביאור המשנה ופסק שלה. ודברים שנכנסו תחתיה בגמרא אלו הן:

אין מעמידין בסנהדרין אלא מיוחסין והם הראויים להשיא לכהונה שנאמר והקל מעליך ונשאו אתך בדומין לך מיוחסין ומנוקים מכל מום וכן אמרו למטה שאין מושיבין בסנהדרין אלא בעלי תורה וחכמה מפוארה ומסולסלת במדות יודעים בכל חכמה ודרכי העבודה זרה והכשפים ומהלכות הכוכבים כדי לדון את בעליהן מתוך הידיעה וכן שיהיו יודעין בשבעים לשון שלא תהא סנהדרי שומעת מפי תורגמן וכן שלא יהיו בעלי מום ושיהיו בעלי זקנה בינונית לא זקנה מופלגת וכן שיהיו בעלי קומה ובעלי מראה ושיהיו משכילים וחריפים בכל ענין דרך הפלגה אמרו אין מושיבין בסנהדרין אלא תלמיד חכם היודע לטהר את השרץ מן התורה ויראה לי בפירושו דבר זה שאם יראו תקלות יוצאות בדורותיהם באיזו דין תורה יצאו לחדש דינין ולהוסיף ולגרוע להוראת שעה וליתן סמך לדבריהם מן התורה ובדומה לזה כתבו הגאונים בדיני התלמוד שיש ביד רבנים או גאונים לחדש גזרות ותקנות דרך כלל או דרך פרט להסיר איזה ענין מכוער לפי מה שיראה בזמנו בסמך מועט ועל דבר כיוצא בזה כתבו גדולי המפרשים לא נתן התלמוד אלא לבעלי הקבלה המומחית או לבעלי הסברה הנכונה ושקול הדעת הצלול להיות גורעים ומוסיפים ודורשים אלא שפרגוד זה ננעל בפני רוב בני אדם ואין ראוי לכך אלא מופלג בדורו בידיעה וחריפות ופלפול מיושר ודעת מיושבת דברים אלו שכתבנו כלם לא נאמרו אלא בסנהדרין הן גדולה הן קטנה אבל בית דין של שלשה אין מדקדקין אחריהם בכל אלו ומ"מ צריך לדקדק אחריהם בתכמה ועונה ויראת חטא ושנאת המיית ממון ובשלמות המדות:

סנהדרי גדולה מקומה בלשכת הגזית והיא היתה בבית המקדש בעזרת ישראל ובמקום חול שאין ישיבה בעזרה אלא למלכי בית דוד וסנהדרי קטנה היו בירושלים שנים אחד על פתח העזרה ואחד על פתח הר הבית וכן היו מעמידין סנהדרי קטנה בכל מקום שיש שם מאה ועשרים איש כמו שכתבנו ומקומה בכל מקום בשער העיר ובית דין של שלשה בכל מקום: **לעולם** יזהר אדם שלא להטיל קנאה בין החברים אפילו פרנס ונביא המנהג את העם ברצון

אחת או שתיים כלומר אחת ביהודה או שתיים אחת ביהודה ואחת בגליל:

[יו ע"א] **המשנה** השביעית והכוונה לבאר בה ענין החלק הרביעי. ואמר על זה: סנהדרי גדולה של שבעים ואחד וקטנה של עשרים ושלשה. ומנין לגדולה שהיא של שבעים ואחד שנאמר (במדכ יא, טז) אספה לי שבעים איש ומשה על גביהן הרי שבעים ואחד. ור' יהודה אומר שבעים. והלכה כתנא קמא. ומנין לסנהדרי קטנה שהיא של עשרים ושלשה, שנאמר (במדכ לה, כז) וישפטו העדה והצילו העדה עדה שופטת ועדה מצלת ר"ל עשרה מחייבים והיא עדה שופטת ועשרה מזכין והיא עדה מצלת והם עשרים. ומנין לעדה שהיא של עשרה, שנאמר במרגלים (במדכ יז, כז) עד מתי לעדה הרעה הזאת וכבר יצאו מהם יהושע וכלב. ומנין להביא עוד שלשה ממשמע שנאמר (קמות נג, ז) לא תהיה אחרי רבים לרעות שומע אני הא לטובה אנו הולכים אחרי רבים. וא"כ מה תלמוד לומר לנטות אחרי רבים להטות, ללמדך שלא כהטייתך לטובה הטייתך לרעה. הטייתך לטובה על פי אחד ר"ל שכל שאחד מכריע לכף זכות דיינו בכך אבל לרעה אין מכריעין אלא על פי שנים וכל שאתה צריך לעשרה מזכין אתה צריך בהכרח לשנים עשר מחייבין שאין די לך באחד עשר שאין מכריעין לחובה על פי אחד ונמצאו עשרים ושנים. ואין בית דין שקול ר"ל שאין אתה יכול לעשות בית דין שקול ר"ל זוגות. מוסיפים עליהם עוד אחד והרי עשרים ושלשה ואע"פ שמ"מ אי אתה מוציא בכך הכרעה על פי שנים שאם אחד עשר מזכין ושנים עשר מחייבין אין כאן עדיין הכרעה אלא באחד ואם עשרה מזכין יש כאן הכרעה שלשה, פרשה בגמ' בשאמר אחד מהם איני יודע שמוסיפין שנים ונמצא בית דין שקול שזה שאמר איני יודע הוא כמי שאינו ונשארו להם עשרים וארבעה אחד עשר מזכין ושלשה עשר מחייבין. וכן כל שלא נתקיימה הכרעה אף בתוספת זה מוסיפין לעולם שנים אחר שנים עד שירכו המזכים באחד או המחייבים בשנים או שיגיעו לשבעים ואחד כמו שיתבאר במסכתא זו:

וכמה יהא בעיר ותהא ראויה להושיב בה סנהדרי קטנה, מאה ועשרים איש ופירשו הטעם בגמ' מפני שכל סנהדרי קטנה מושיבין לפנייהם שלש שורות של תלמידי חכמים בכל שורה מהם עשרים ושלשה וכל שצריכין להוסיף מוסיפין מהם ונמצאו עם סנהדרין תשעים ושנים ועשרה בטלנין של בית הכנסת הרי מאה ושנים ושני חזנים ר"ל שמשי בית דין להלקות ולהזמין בעלי הדין ושני סופרים לכתוב טענות בעלי הריב אחד לטענות חובה ואחד לטענות זכות ושני בעלי דין ושני עדים ושני זוממין ושני זוממי זכות והרי קי"ד וצריכין

לחובה אבל אלו חזר ואמר טעם לזכות ודאי שומעין שהרי אף באחד מן התלמידים אמרו שעונה לזכות ומעלין אותו ויושב עמהן כל היום ואין עונה לחובה כמו שיתבאר ולא אמרו אלא בדיני נפשות אבל בדיני ממונות אע"פ שאמר איני יודע כל שחזר והראה טעם לדבריו שומעין לו ואפילו לחובה שהרי אף המלמד זכות חוזר ומלמד חובה בדיני ממונות כמו שיתבאר :

סנהדרין שפתחו בדיני נפשות כלן לחובה פוטרין אותו מכיון שתקנו הלנת דין למי שלא מצאו לו זכות ביום ראשון שמא ימצאו לו טעמי זכות מכיון שפתחו כלם לחובה אין רואין לו עוד זכות ואינו נהרג עד שיהפכו מקצתן בזכות וירבו המחייבים :

ני ע"בן כל עיר שאין בה שני חכמים גדולים ויודעים לדבר בשבעים לשון ואחד לשמוע אע"פ שאינו יודע לדבר אין מושיבין בה סנהדרין אפילו היו בה כמה רבבות מישראל הא מכיון שיש שם שנים יודעים לדבר לחקור את העדים הבאים לפניהם והשלישי עמהם לשמוע אע"פ שאינו יכול לחקור הרי הן בית דין בקבלת העדות ושאר סנהדרין סומכין עליהם ואעפ"כ אין זו סנהדרין חשובה ואם היו בה שלשה הרי זו סנהדרין בינונית ואם ארבעה הרי זו נקראת סנהדרין חכמה וגדולי המחברים פירשו ענין זה בדרך אחרת והוא שפירשו יודעים לדבר שראויים להורות בכל התורה כלה ואחד לשמוע ר"ל לחקור ולשאל ולשאת ולתת עם אותם השלמים וזה נראה יותר שאם כפירוש ראשון הרי אמרו שאין מעמידין שם אלא איש בקי יודע בשבעים לשון :

כל מקום שנאמר בתלמוד למדים לפני ר' הוא נאמר על לוי וכל שנאמר דנין לפני חכמים נאמר על שמעון בן עזאי ושמעון בן זומא וחנן המצרי וחנינא בן חכינאי ושמעון התימני וכל מקום שנאמר רבותינו שבבבל נאמר על רב ושמואל רבותינו שבארץ ישראל ר' אבא דייני גולה קרנא דייני דארץ ישראל רב אמי ורב אסי דייני דפום בדיתא רב פפא בר שמואל דייני דנהרדעא רב אחא בר מניומי סבי דסורא רב הונא ורב חסדא סבי דפום בדיתא רב יהודה ורב עינא חריפי דפום בדיתא איפה ואבימי בני רחבה אמרי בפום בדיתא רבה ורב יוסף נהרבלאי מתנו רמי בר בריכי אמרי במערבא ר' ירמיה אמרי בי רב רב הונא ומה שהקשו בכאן והא אמר רב הונא אמרי בי רב כבר תרצוה אימא רב המנונא כלומר אמר רב המנונא אמרי בי רב ולעולם אמרי בי רב רב הונא הוא וכמו שאמרו ביבמות פרק הערל אמרי בי רב מנו רב הונא שלחו מתם רב ירמיה מחכו עלה במערבא ר' יוסי בר' חנינא ויש להקשות ממה שאמרו במסכת נזיר (מ"ז א') מתקיף לה ר' יוסי בר' חנינא וכו' מחכו עלה במערבא ומתוך כך גורסין כך איפוך אמרי במערבא ר' יוסי בר' חנינא שלחו מתם ר' ירמיה :

תלמיד חכם ראוי לו לקבוע דירתו במקום הראוי לו

השם יתברך צריך להזהר כשממנה פרנסים על הצבור שלא יטיל קנאה במנויו בין המשפחות דרך הערה אמרו וישארו שני אנשים במחנה בקלפי נשתיירו שבשעה שאמר הקב"ה למשה אספה לי שבעים איש אמר משה כיצד אני עושה אם אני בוחר חמשה חמשה מכל שבט נמצאו עשרה חסרים ששה ששה נמצאו שנים יתירים ששה משבט זה וחמשה משבט זה הריני מטיל קנאה בין השבטים מה עשה בירר ששה מכל שבט והביא שבעים ושנים פתקין על שבעים מהם כתב זקן ועל שנים מהם כתב חלק כללם ונתנם בקלפי אמר להם באו טלו פתקיכם מי שעלה בידו זקן אמר לו כבר קדשוך מן השמים עלה בידו חלק אמר לו המקום לא חפץ בך ואני מה אעשה ובירושלמי תמהו על גירסא זו אלו כתבתני זקן סליקית כלומר הגע עצמך שאירע פתק של זקן לכל השבעים הרי אין השנים רוצים ליטול ויאמר כל אחד אלו כתבת זקן בפתק זה היה עולה בידי זקן גם כן אלא כך עשה נטל שבעים וארבעה פתקין על שבעים ושנים כתב זקן ועל שנים חלק כללם ונתנם בקלפי ותמהו עוד שם הגע עצמך שעלו כולם זקן ותירצו מעשה נסים היה ומסורגים עלו ויש מי ששואל ולמה הוצרך לכל אלו ודיו בשנים עשר פתקין כנגד שנים עשר שבטים ויכתוב על העשרה ששה ועל השנים חמשה ומ"מ היה שם עלבון שבט אבל מאחר שהושוו בשעת ברירה בששה ששה אין כאן עוד עלבון שבט ומי שעלה בידו עלבוןו שלו לבדו ולא לשבטו עמו ועל הדרך זה בעצמו בעניני ממונות הוזהר מאיליו שלא להטיל קנאה כשנתקדשו הלויים תחת הבכורות והיו הבכורות עודפים רע"ג ואמר שם ולקחת חמשת שקלים לגלגולת אמר משה כיצד אעשה אם אומר לו תן לי פדיוןך אומר לי כבר פדאני בן לוי מה עשה הביא שנים ועשרים אלף פתקין וכתב עליהם בן לוי ועל רע"ג כתב חמשת שקלים כללם ונתן בקלפי אמר להם באו טלו פתקיכם מי שעלה בידו בן לוי אומר לו כבר פדאך בן לוי עלה בידו חמשת סלעים אומר לו תן לי פדיוןך וצא ובתלמוד המערב פירשו שעל עשרים ושנים אלף ורע"ג כתב בן לוי ועל רע"ג כתב חמשת שקלים על הדרך שבארנו למעלה :

אף המתמנים מפי נביא ומפי פרנס צריך להתבונן בעצמם אם ראויים לכך אם לאו ואם מוצאים בעצמם שאינם ראויים לכך אל יפתה אותם מנוי גדול ואפילו נתמנו מפי נביא והוא שאמרו גם כן וישארו שני אנשים במחנה נשתיירו כלומר שלא הוצרכו לקלפי שמאליהם נשמטו אמרו אין אנו ראויין לגדולה זו אמר הקב"ה הואיל ומעטתם עצמיכם הריני מוסיף בגדולתכם ומה גדולה הוסיף להם שכלם נתנבאו ופסקו והם נתנבאו ולא פסקו :

זה שכתבנו במי שאומר שאינו יודע שהוא כמי שאינו אפילו חזר והראה טעם אין שומעין לו מכיון שאמר איני יודע כבר נסתלק ומ"מ דוקא בשחזר ואמר טעם